

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІДПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗА КОРДОН

ВИШИНСЬКА Тетяна Леонідівна - аспірант кафедри міжнародної економіки Київського національного торговельно-економічного університету

УДК 339.7

В статті досліджено сутність і розглянуті основні причини виникнення такого явища, як отток фінансових ресурсів за кордон. Проаналізовані наслідки оттоку фінансових ресурсів за кордон для економіки країни. Визначені основні мотиви вивозу фінансових ресурсів за кордон. Розглянуті напрямки розміщення фінансових ресурсів за кордоном.

Ключові слова: вплив фінансових ресурсів за кордон, наслідки, легальний капітал.

Постановка проблеми

Однією з найбільш складних проблем, за роки економічних перетворень в Україні, є міграція капіталу, зокрема його незаконного вивезення. Дане питання стало предметом особливої уваги зі сторони, як міжнародних фінансових організацій, так і зі сторони державних органів влади, які здійснюють грошово-кредитне регулювання.

З огляду на значущість проблеми виникає потреба в ґрунтовному дослідженні сутності та структури впливу фінансових ресурсів за кордон.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Багатоаспектність проблем впливу капіталів за кордон досліджували такі науковці, як Турчинов В. О., Варналій З. С., Антипов В. І., Герасимов С.І., Ларьков А.Н., Диканова Т. А., Орешкін В., Лебедев А. та ін.

Проте багато аспектів цієї наукової проблеми є й досі дискусійними, недостатньо

розкритими та потребують подальшого дослідження.

Постановка задачі

Метою статті є аналіз науково - теоретичних підходів до дослідження такого явища, як вплив фінансових ресурсів за кордон та аналіз його наслідків.

Основні результати дослідження

Втеча капіталів має негативний вплив на фінансову систему країни в цілому. По-перше, відтік капіталів з країни збільшує тягар зовнішнього боргу. Постійно звертаючись до зовнішніх запозичень, держава фактично стимулює «втечу капіталів». Коли стає неможливим брати знову зовнішні кредити, виплата зовнішнього боргу повністю перекладається на державний бюджет. Тоді встає питання про підвищення податків. Держава стає перед альтернативою: або збільшувати податки, або зменшувати витратну частину бюджету, за рахунок зменшення інвестиційних програм, у тому числі і соціальних. Для фінансування бюджетного дефіциту уряд найчастіше вдається до збільшення грошової маси в обігу, що приводить до виникнення ефекту інфляційного податку, що в кінцевому рахунку веде до збільшення бюджетного дефіциту та, як наслідок, до загострення інфляції.

В свою чергу, викликане інфляцією зменшення курсу національної валюти неминуче призводить до збільшення зовнішнього боргу, що призводить також до

збільшення дефіциту державного бюджету. Таким чином, виникає замкнене коло. З однієї сторони, інфляція провокує «втечу капіталів», а з іншої – воно саме є одним із стимулів інфляції (Рис. 1).

Крім того, втеча капіталів несе за собою такі негативні наслідки, як зміна розподілу доходів у суспільстві; зменшення ресурсів, які необхідні для забезпечення економічного зростання країни (вітчизняні капітали інвестуються не в країні, а за її межами); дестабілізацію системи макроекономічного регулювання; держава не може зібрати в повному обсязі податки; погіршується ін-

вестиційний клімат в країні; загострення проблем ліквідності, неплатежів; збільшення тіншового сектора та ін.

На нашу думку, основні наслідки небезпеки для національної економіки України від втечі капіталів можна розділити на наступні групи: економічні, політичні, соціальні та небезпека збільшення економічної та корупційної злочинності (Табл. 1).

Окремо потрібно виділити економічні наслідки втечі капіталів за кордон України. Дані капітали являють собою певного роду втрачену державою економічну вигоду, так як замість того, аби бути інвестованими,

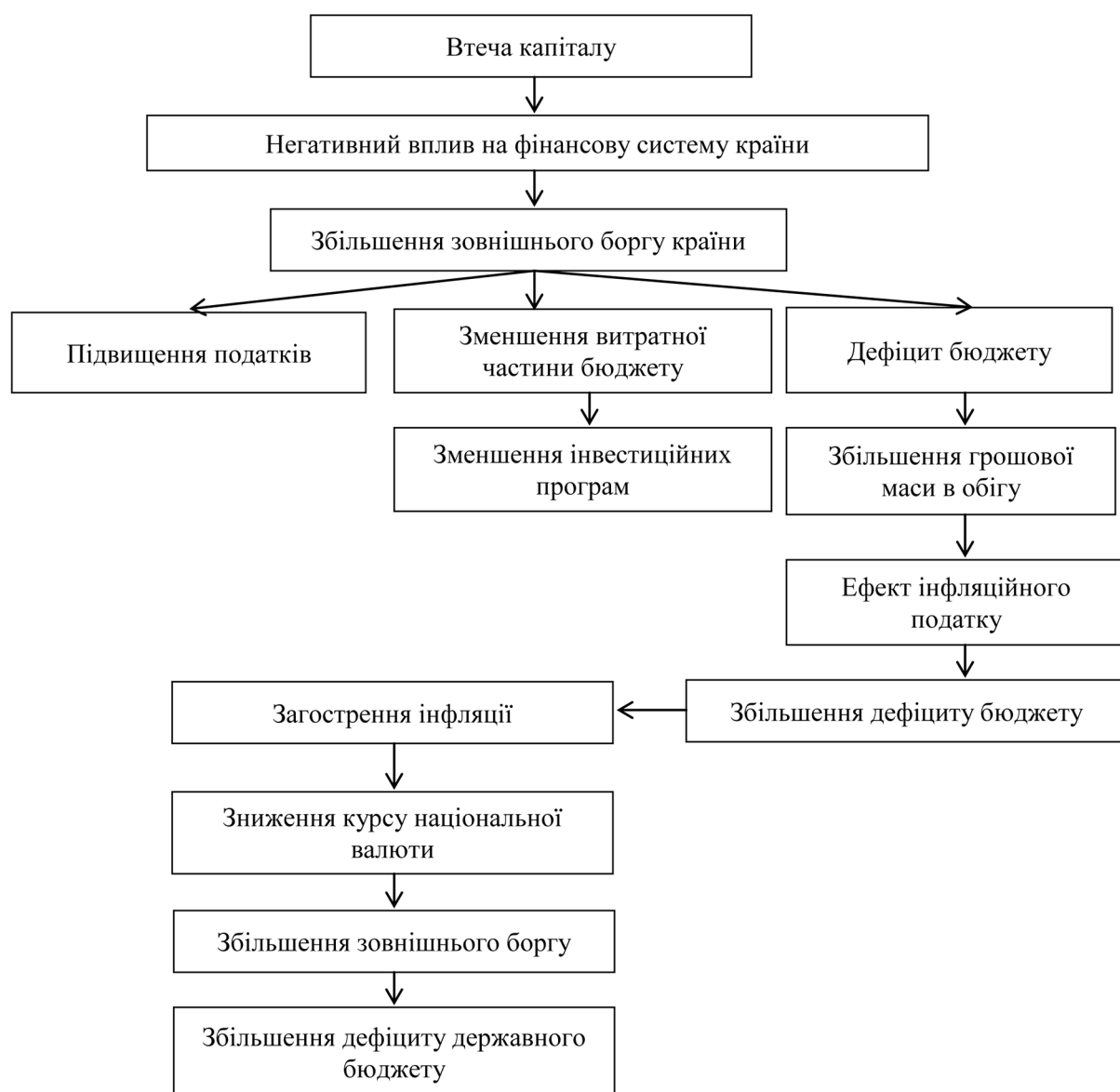


Рис. 1 Вплив втечі капіталів на фінансову систему держави

Таблиця 1

Основні прояви небезпеки для економіки України від втечі капіталів за кордон

Небезпека	Прояв
Економічна	Відсутність можливого в значно більших розмірах інвестування економіки; Необхідність додаткового закордонного інвестування економіки; Недоотримані державою податки від оподаткування капіталів, що покинули країну; Послаблення економіки.
Політична	Втеча капіталів за кордон показує не лише економічну слабкість, але і політичну нестабільність в країні; Недовіра українських інвесторів до своєї держави; Недовіра іноземних партнерів до України.
Соціальна	Незадоволення населенням політикою, яка проводиться державою.
Зростання рівня економічної та корупційної злочинності	Втеча капіталів за кордон часто відбувається, або тягне за собою цілий спектр злочинів: податкових, різних фальсифікацій документів, корупційних та ін.

розміщеними в легальній економіці України, вони служать в основному закордонному банківському капіталу. Економічний збиток, який приносить державі втеча капіталів за кордон, виражається таким чином, не в прямому позитивному збитку (зменшенні державного капіталу), оскільки державі такий капітал не належить, а його доля визначається законним власником, а у втраченій вигоді.

Фізичні та юридичні особи, здійснюючи вивіз капіталу, найчастіше керуються одним з наступних мотивів:

Організація виробництва товарів та надання послуг на місці за кордоном; створення власної інфраструктури сучасних зовнішньоекономічних зв'язків.

1. Отримання прибутку за рахунок більш високої прибутковості фінансових інструментів, менших податків або більш сприятливого інституціонального середовища.

2. Створення заощаджень на випадок кризи чи переслідувань.

Перші два мотиви являють собою природні моделі економічної поведінки. Особливістю першого мотиву є те, що капітал який вивозиться, призначений для функціонування за кордоном. Проте даний мотив не є типовим для сучасної української економіки. У світовому масштабі кількість фірм з українським капіталом є невеликою, а їх вплив на світове господарство незначним.

Особливістю другого мотиву є те, що капітал який вивозиться, міг би залишитися в українській економіці при наявності відповідних економічних та політичних передумов. Даний мотив є більш типовим для сучасної української економіки. Єдиним шляхом впливу на об'єми ресурсів, що вивозяться у пошуках більш сприятливого інституціонального середовища або більш вигідних фінансових інструментів, є зміни макроекономічної ситуації в країні.

Та найчастіше фізичні та юридичні особи керуються третім мотивом вивозу капіталів за кордон. Його відмінною особливістю є те, що капітал в жодній мірі не використовується для розширення бізнесу, а дохід з нього не повертається в Україну.

Таким чином, основні мотиви вивозу капіталу за кордон можна представити у вигляді Табл. 2.

Втеча капіталів відбувається по певних каналах. Певного взаємозв'язку між метою вивозу капіталу та конкретним каналом, на нашу думку, не існує. При цьому легальним каналом вивозу капіталу є дозвіл національного Банку України.

Та більшість каналів вивозу капіталів пов'язані з нелегальними операціями, серед яких можна виділити [2,3,4,5,6]:

1. Неповорнення валютних засобів, отриманих від експортно – імпорتنих операцій.

Мотиви вивозу приватного капіталу за кордон [1]

Комплексна задача	Конкретна ціль
Розвиток бізнесу, інвестиційні проекти	1. створення передбачуваних умов для інвестування; 2. використання ефективних методів реалізації контрактів; 3. страхування від інфляції.
Мінімізація податків	1. мінімізація податків.
Збереження на випадок кризи чи переслідувань	1. відмивання грошей; 2. збереження на «чорний день».

2. Здійснення протизаконних трансфертних валютно-фінансових операцій.

3. Неконтрольований вивіз готівкової валюти за кордон.

4. Імпорт за участю фіктивних фірм.

5. Зниження цін при експорті.

6. Завищення цін при імпорті.

7. Фіктивні експортно-імпортні контракти.

8. Необґрунтоване авансове перерахування валюти при імпорті для майбутніх поставок.

9. Перекази валюти за кордон за допомогою кредитних карток.

10. Нееквівалентний бартер.

11. Створення офшорних компаній для заниження податків.

12. Створення фіктивної заборгованості перед підконтрольними юридичними особами за кордоном.

13. Операції з продажу за кордоном цінних паперів (акцій, облігацій) нижче ринкової вартості.

14. Видача кредитів, які завідомо будуть не поверненими.

15. Лже – банкрутство банківських уста-

нов, що супроводжується виведенням коштів на закордонні рахунки.

Що стосується географії розміщення вивезених капіталів, то все залежить від його походження. Легальний капітал, отриманий законним шляхом, найчастіше розміщується в економічно розвинених країнах. А капітал, отриманий наполовину законним або протизаконним шляхом, ховається в офшорних зонах, що можна представити у вигляді Рис. 2.

Висновки

Отже, основні причини незаконної втечі капіталів з України полягають в економічній сфері та пояснюються економічними інтересами власників капіталів. В механізмі поведінки власника капіталів завжди є економічна мотивація, та саме вона обумовлює його поведінку у відношення до розміщення капіталів за кордоном України, що відбувається у переважній більшості випадків через нелегальні операції.

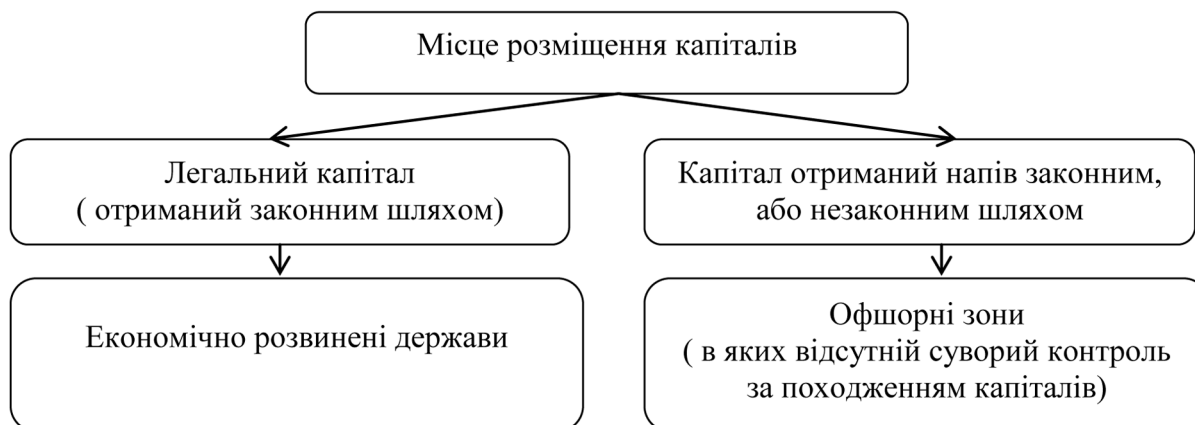


Рис. 2 Напрямки розміщення капіталів

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено сутність та розглянуто основні причини виникнення такого явища, як вплив фінансових ресурсів за кордон. Проаналізовано наслідки впливу фінансових ресурсів за кордон для економіки країни. Визначено основні мотиви вивозу фінансових ресурсів за кордон. Розглянуто напрями розміщення фінансових ресурсів за кордоном.

SUMMARY

The article researches essence and considered the main cause of such phenomena as the outflow of financial resources abroad. Consequences of the outflow of financial resources abroad to the economy. The main reasons for the export of financial resources abroad. Considered directions allocation of financial resources abroad.

Література

1. Вопросы экономики. – М., 2000. – № 2. – С. 23.
2. Герасимов С.И. Преступность в сфере экономики и её предупреждение.- В сб.: Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступностью в сфере экономики. – М., 2001. – С.4.
3. Ларьков А.Н. Криминологические проблемы борьбы с экономической преступностью.- В сб.: Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с пре-

ступностью в сфере экономики. Материалы расширенного заседания Ученого совета. – М., 2001. – С.15.

4. Диканова Т.А., Осипов В.Е. Борьба с таможенными преступлениями и отмыванием «грязных» денег. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2000. – С.156-157.

5. Орешкин В. Баланс на краю пропасти // Коммерсантъ – Деньги. – 1998. – 1 июля.

6. Лебедев А. Проблему утечки капиталов надо решать общими усилиями // Независимая газета. – 2001. – 17 апреля.